

RŮŽIČKA V. & NOVÁK J. 2001: Pavouci (Araneae) přírodní rezervace Peklo u Nového Města nad Metují. Spiders (Araneae) of Nature Reserve Peklo near Nové Město nad Metují (Eastern Bohemia). *Vč. sb. přír. – Práce a studie* 8 [2000]: 255–258 (in Czech, English summary).

Pavouci (Araneae) přírodní rezervace Peklo u Nového Města nad Metují

Spiders (Araneae) of Nature Reserve Peklo near Nové Město nad Metují

Vlastimil RŮŽIČKA¹, Jan NOVÁK²

¹Entomologický ústav, Branišovská 31, 370 01 České Budějovice

²Okresní úřad, Palachova 1303, 547 28 Náchod

Úvod

V roce 1997 byla Okresním úřadem Náchod zřízena přírodní rezervace Peklo u Nového Města nad Metují o výměře 319,89 ha, rozprostírající se na lesnatých svazích průlomového údolí řeky Metuje a jejího levostranného přítoku Olešenky v podhůří Orlických hor. Součástí inventarizačního průzkumu rezervace měl být i arachnologický průzkum vybraných stanovišť. Nakonec však byla v letech 1998–99 zkoumáno pouze jediné stanoviště v lokalitě „Pecinka“.

Zkoumané území

Zkoumáno bylo suťové pole tvořené fylity o rozměrech cca 150 x 100 metrů na jižně orientovaném svahu na pravém břehu Olešenky pod kótou Kozí hřbet (560 m n. m.). Pata suťoviště se nachází v nivě říčky v nadmořské výšce 405 m n. m., jeho horní okraj na lesní cestě v nadmořské výšce 500 m. Okolní lesní porosty ve stáří 150–170 let na skalnatých a balvanitých srázných svazích tvoří jedlové bučiny a jilmová javořina ve 4. lesním vegetačním stupni. Z dřevin jsou v okolí lokality nejvíce zastoupeny: buk (60%) a smrk (30%), jedle (9%) a borovice (1%).

Metody

Materiál byl sbírán s pomocí deskových zemních pastí s konzervačním roztokem formaldehydu a glycerolu (RŮŽIČKA 1982, 1988). Šest pastí bylo na lokalitě umístěno dne 10.8.1998. Pasti byly umístěny po dvojicích na horním okraji suťového pole, v jeho středu a na dolním, zastíněném okraji. Jedna past byla vždy umístěna při povrchu, druhá v houbce pod půl metru. Povrchové pasti byly vybrány ve dnech 23.10.1998 a 30.4.1999, sběr byl ukončen dne 19.10.1999. Materiál byl doplněn ručním sběrem dne 10.8.1998.

K hodnocení získaného materiálu byla využita klasifikace výskytu druhů na stanovištích různého stupně původnosti (BUCHAR 1993):

- I – druhy s těžištěm výskytu v původních, klimaxových ekosystémech
- II – druhy, které osidlují i druhotná stanoviště, většinou kulturní lesy, druhově bohaté louky, mokřiny
- III – druhy schopné vytvářet životaschopné populace na odlesněných, silně pozměněných stanovištích (intenzivní louky, pole)

Výsledky a diskuse

Celkem bylo chyceno 99 exemplářů pavouků příslušejících ke 22 druhům (Tab. 1). Šest z nich patří ke druhům, které se vyskytují výhradně na původních a přirozených stanovištích, která odpovídají klimaxovým stádiím vývoje společenstev: *Pholcomma gibbum*, *Rugathodes bellicosus*, *Trogloneta granulum*, *Lepthyphantes notabilis*, *Zelotes erebeus* a *Heliophanus aeneus*.

Nejpočetnějším druhem materiálu je *Lepthyphantes notabilis*, který představuje spolu s druhem *Rugathodes bellicosus* charakteristickou dvojici druhů osluněných, holých kamenitých sutí (RŮŽIČKA 1990). Charakteristickými druhy povrchu holých osluněných kamenitých sutí jsou *Pholcus opilionoides* a *Liocranum rupicola*, jejichž výskyt známe početně i z obytných místností (RŮŽIČKA 1996). Charakteristickými druhy vnitřních, vlhkých vrstev sutí jsou *Nesticus cellulanus* a *Meta menardi*. I tyto druhy se mohou vyskytovat synantropně, ale v tom případě osidlují vlhké podzemní prostory – sklepy a různé podzemní štoly. *P. gibbum* je charakteristickým druhem suťových lesů.

Trogloneta granulum je druhem specializovaným na život v nehlubokých podzemních prostorách. Tento druh, dosahující délky těla nejvýše 1 mm, byl popsán až počátkem dvacátého století podle materiálu z jihofrancouzských jeskyní. Všechny následné nálezy již pocházejí z hloubi kamenitých sutí, a to sutí většinou lesních, jejichž povrch je kryt mocnou vrstvou listů či mechovými nárusty, což zajišťuje v hloubi suti velmi stálé prostředí s vysokou vlhkostí (THALER 1975, RŮŽIČKA 1994). Na studované lokalitě bylo sedm exemplářů chyceno při ručním sběru na dolním okraji suti pod mechovými nárusty, jeden exemplář na tomtéž místě do hluboko umístěné pasti.

Zelotes erebeus je druhem výslunných stanovišť, vyskytujícím se vzácně na lesních okrajích.

Získaný materiál dokládá původnost zkoumaného stanoviště. Dokládá i to, jak poměrně malá enkláva kamenité suti zvyšuje prostorovou a druhovou rozmanitost stanoviště: na povrchu nevelké kamenité suti uprostřed lesů se spolu s druhy charakteristickými pro suťové lesy vyskytují i světlomilné druhy charakteristické pro otevřená stanoviště.

Poděkování

Děkujeme Mgr. Janě Součkové za pomoc při sběru materiálu. Studie byla podporována Grantovou agenturou AV ČR (projekt č. 206/99/0673).

Summary

Spiders of Nature Reserve Peklo near Nové Město nad Metují were studied. The material was collected using pitfall traps and hand collecting. A total of 99 spider specimens belonging to 22 species were collected. *Pholcomma gibbum*, *Rugathodes bellicosus*, *Trogloneta granulum*, *Lepthyphantes notabilis*, *Zelotes erebeus* and *Heliophanus aeneus* are the species characteristic for climax communities. Not large scree field contributes significantly to space and biological diversity of the landscape.

Literatura

- BUCHAR J. 1993: Kommentierte Artenliste der Spinnen Böhmens (Araneida). *Acta Univ. Carolinae – Biologica* **36** [1992]: 383–428.
- RŮŽIČKA V. 1982: Modifications to improve the efficiency of pitfall traps. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **34**: 2–4.
- RŮŽIČKA V. 1988: The longtimely exposed rock debris pitfalls. *Věst. čs. Společ. zool.* **52**: 238–240.
- RŮŽIČKA V. 1990: On the lithobionts *Lepthyphantes notabilis*, *Rugathodes bellicosus* and on *Rugathodes instabilis* (Araneae: Linyphiidae, Theridiidae). *Acta Entomol. Bohemoslov.* **86** [1989]: 432–441.
- RŮŽIČKA V. 1994: Spiders in South Bohemian stony debris. *Acta Univ. Purkyniana, Biologica* **1** [1993]: 9–18.
- RŮŽIČKA V. 1996: Species composition and site distribution of spiders (Araneae) in a gneiss massif in the Dyje river valley. *Revue suisse de Zoologie* **vol. hors série**: 561–569.
- THALER K. 1975: *Trogloneta granulum* Simon, eine weitere Reliktart der Nordostalpen (Arachnida, Aranei, „Symphytognathidae“. *Revue suisse de Zoologie* **82**: 283–291.

Tabule 1. Přehled materiálu pavouků a štírků. Je uveden počet exemplářů. ♂/♀/juvenilní. Před každým druhem je uveden jeho vztah ke stupni původnosti stanovišť (viz. kap. Metody).

Pův.	Druh	♂/♀/j
Pholcidae		
III	Pholcus opilionoides (Schränk, 1781)	2/1
Dysderidae		
II	Harpactea lepida (C. L. Koch, 1838)	5/4
Mimetidae		
II	Ero furcata (Villers, 1789)	2/1/1
Nesticidae		
III	Nesticus cellulanus (Clerck, 1757)	-/2/1
Theridiidae		
II	Crustulina guttata (Wider, 1834)	1/1
I	Pholcomma gibbum (Westring, 1851)	8/4
I	Rugathodes bellicosus (Simon, 1873)	1/2/2
Mysmenidae		
I	Trogloneta granulum Simon, 1922	1/4/3
Linyphiidae		
III	Diplostyla concolor (Wider, 1834)	1/-
I	Lepthyphantes notabilis Kulczyński, 1887	17/13
Tetragnathidae		
III	Meta menardi (Latreille, 1804)	-/1
III	Metellina segmentata (Clerck, 1757)	-/1
Lycosidae		
II	Pardosa lugubris (Walckenaer, 1802)	3/1
III	Trochosa terricola Thorell, 1856	2/-
Agelenidae		
II	Histopona torpida (C. L. Koch, 1834)	1/-
II	Tegenaria silvestris L. Koch, 1872	4/1
Amaurobiidae		
II	Coelotes terrestris (Wider, 1834)	1/-
Liocranidae		
II	Apostenus fuscus Westring, 1851	2/1
III	Liocranum rupicola (Walckenaer, 1830)	-/1
Gnaphosidae		
I	Zelotes erebeus (Thorell, 1870)	-/1

II Zelotes subterraneus (C. L. Koch, 1833) 1/-

Salticidae

I Heliophanus aeneus (Hahn, 1831) 1/-